

Paviršinių vandens telkinių apsaugos zonų ir pakrančių apsaugos juostų nustatymo pasikeitimai ir jų įtaka aplinkosaugai

Aplinkos ministerijos
Gamtos apsaugos politikos grupės
vyresn. patarėja Justina Čunderova

Paviršinių vandens telkinių kiekis

- Lietuvos teritorijoje teka apie 22,2 tūkst. upių ir upelių, kurių bendras vagų ilgis siekia maždaug 76,8 tūkst. kilometrų.
- Lietuvoje telkšo apie 2850 ežerų, kurių plotas yra 0,5 ha ir didesnis. Tvenkinių, kurių plotas siekia 0,5 ha ir daugiau, yra apie 1159.

Vandens telkinių užimta žemė sudaro 4,09 proc. šalies ploto

Ekologinės-kompensacinės funkcijos

Daugelis saugomų teritorijų prie vandens telkinių (išsaugotas natūralus kraštovaizdis)

Vandens telkiniai patrauklūs rekreacijai

Vandens telkiniai labai reikšmingi ekologiniu požiūriu. Jie yra kraštovaizdžio ir gamtinio karkaso dalis, užtikrinanti medžiagų, energijos ir informacijos judėjimą ekosistemose, didina vietovės estetinį patrauklumą, sudaro sąlygas rekreacijai

Upių sraunumas su kurklių bendrijomis

Kita pusė...

- sureguliuotos (ištiesintos) upių vagos Lietuvoje sudaro 82,6 proc. bendro vagų ilgio, o natūralios – tik 17,4 proc;
- 63 proc. upių ir 64 proc. ežerų neatitinka geros vandenių būklės;
- sunku surasti ne suartas upių pakrantes;
- turime skurdžią biologinę įvairovę agrarinių teritorijų pakrantes;
- nyksta su pievomis ir agrarinėmis ekosistemomis susiję buveinės ir rūšys

Paviršinių vandens telkinių apsaugos zonos ir pakrantės apsaugos juostos nustatymo tikslai /Saugomų teritorijų įstatymas/:

- vandens telkinius apsaugoti nuo pavojingų medžiagų;
- vandens telkinių krantus apsaugoti nuo erozijos;
- užtikrinti vandens telkinių pakrančių ekosistemų stabilumą;
- išsaugoti migracinių koridorių funkciją;
- saugoti vandens telkinių pakrančių gamtinį kraštovaizdį ir jo estetines vertybes;
- sudaryti palankias sąlygas rekreacijai;
- užtikrinti visuomenei teisę naudotis vandens telkiniais ir eiti jų pakrantėmis

Vanduo
Išsaugoti
ežerus ir upes

Buveinių,
biojvairovės
palaikymas

Įkvėpimas,
estetinės patirtys

Rekreacija,
turizmas

Paviršinių vandens telkinių **apsaugos zonos dalyje** prie vandens telkinio **nustatoma pakrantės apsaugos juosta**

- Apsaugos zona yra dažniausiai **platesnė** - joje galioja laisvesni aplinkosauginiai reikalavimai.
- Pakrantės apsaugos juosta yra zonos dalis . Ji yra **siauresnė** už zoną (arba jai lygi) ir joje taikomi griežtesni veiklos apribojimai.

Apribojimus veiklai apsaugos zonose ir pakrantės apsaugos juostose nustato Specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymo 99 ir 100 str.

- **Apsaugos zonose draudžiama:**

- 1) lieti srutas arba skystą mėšlą, neįterpiant jų į gruntą;
- 2) barstyti ar purkšti iš lėktuvų ar kitų skraidančių aparatų augalų apsaugos produktus ir mineralines trąšas;
- 3) tręšiant per metus į vieną hektarą dirvos įterpti daugiau kaip 80 kilogramų azoto ir 15 kilogramų fosforo veikliosios medžiagos;
- 4) auginti ir dauginti genetiškai modifikuotus organizmus, augalus ir jų sėklas;
- 5) statyti statinius arčiau kaip 50 m nuo pakrantės juostos (su išimtimis);
- 6) tverti tvoras (su nustatytomis išimtimis)
- 7) ...

- **Apsaugos juostoje draudžiama:**

- 1) galioja draudimai taikomi apsaugos zonoje;
- 2) dirbti žemę, naudoti trąšas, cheminius augalų apsaugos produktus;
- 3) vykdyti žemės darbus, keisti kranto liniją, reljefą ir žemės paviršių;
- 4) statyti statinius ir įrengti įrenginius (išskyrus numatytas išimtis);
- 5) rekonstruojant pastatus, didinti pastato tūrį ir (ar) pastatu užstatytą plotą.

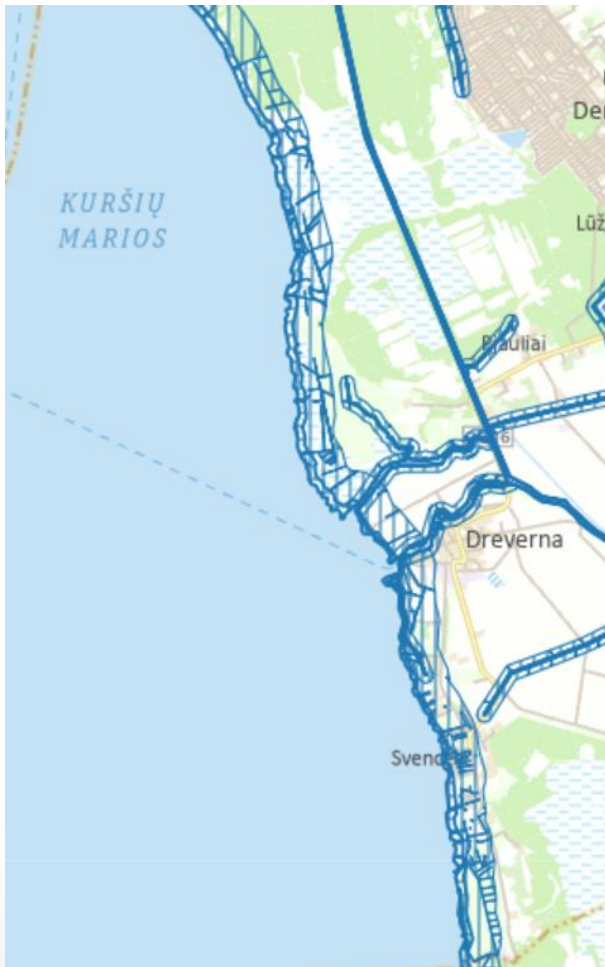
2022-09-02 patvirtintas Paviršinių vandens telkinių apsaugos zonų ir pakrančių apsaugos juostų nustatymo tvarkos aprašo pakeitimas

Galiojantis reglamentavimas	Pokyčiai nuo 2023 m.
Apsaugos zonos ir pakrantės apsaugos juostos nustatomos visiems vandens telkiniams	Apsaugos zonos ir pakrantės apsaugos juostos nustatomos į Upių ežerų tvenkinių kadastrą (UETK) įtrauktiems vandens telkiniams
Juosta nustatoma individualiai, atsižvelgiant į vandens telkinio dydį ir jo slėnio charakteristikas (vertinamas pakrantės šlaitas, vidutinis žemės paviršiaus polinkio kampas)	Parengiamas visai šalies teritorijai paviršinių vandens telkinių apsaugos zonų ir pakrančių apsaugos juostų ribų žemėlapis (su erdviniais duomenimis) su fiksuotais juostų dydžiais .
Minimalus juostos dydis - 2,5 m	Įteisinamas minimalus pakrantės juostos dydis 5 m (matuojant nuo Georeferencinio pagrindo kadastre (toliau – GRPK) nustatytos paviršinio vandens telkinio arba jo dengiamos teritorijos ribos)
Pakrantės juosta dvigubina prie valstybiniuose parkuose, draustiniuose arba biosferos rezervatuose esančių paviršinių vandens telkinių	Atsisakoma juostos dvigubinimo atveju
Taikomos išimtys, kada pakrantės apsaugos juosta gali būti nenustatoma (tam tikrais atvejais miestų užstatytose dalyse)	Nenumatoma išimčių , kad juosta gali būti nenustatoma
Kuršių marioms aprašas nebuvo taikomas	Apsaugos zona ir pakrantės apsaugos juosta įteisinama Kuršių marių rytinei pakrantei

Paviršinių vandens telkinių apsaugos zonos (reglamentavimas iš esmės lieka nepasikeitęs):

- Didžiausia **500 m apsaugos zona** išlieka didžiųjų Lietuvos upių (Nemuno, Neris), Kuršių marių rytinėje pakrantėje ir prie ežerų ir tvenkinių, kurių plotas yra didesnis kaip 200 ha
- **200 m** apsaugos zona nustatoma prie kitų ilgesnių kaip 50 km upių, ir prie ežerų ir tvenkinių, kurių plotas 10–200 ha
- **100 m** apsaugos zona nustatoma prie trumpesnių kaip 50 km upių, prie ežerų ir tvenkinių, kurių plotas yra 0,5–10 ha, ir prie dirbtinių nepratekamų telkinių, kurių plotas yra 2 ha ir didesnis
- Vandens telkinio apsaugos zonos plotis toks pat kaip juostos plotis:
 - prie nepratekamų vandens telkinių (kūdrų), kurių plotas – iki 2 ha;
 - kanalų;
 - miesto gyvenamosiose teritorijose esančių vandens telkinių.

Pakrančių apsaugos juostų dydžiai:

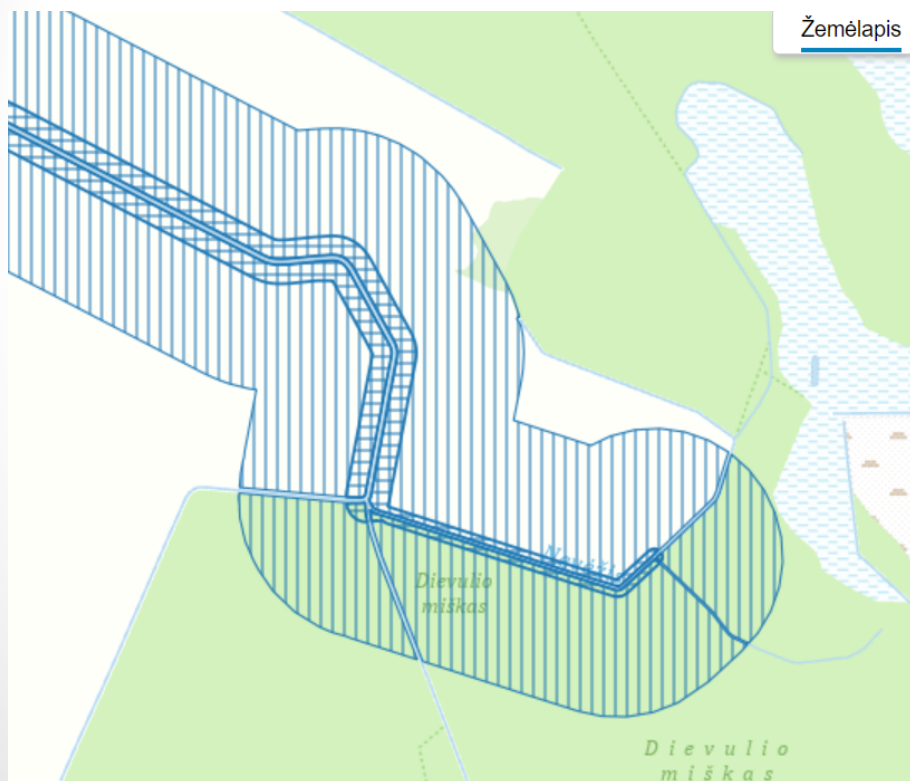
Didžiausia pakrantės apsaugos juosta nustatoma Kuršių marių rytinei – **100 m.**

- patenka į didelės tikimybės potvynių grėsmės teritoriją;
- ekologiškai svarbi teritorija, formuojanti nacionalinės reikšmės gamtinį karkasą;
- Toks juostos dydis užtikrina iki šiol galiojantį teisinį reguliavimą

Pakrančių apsaugos juostų dydžiai:

- 30 m pakrantės apsaugos juosta:

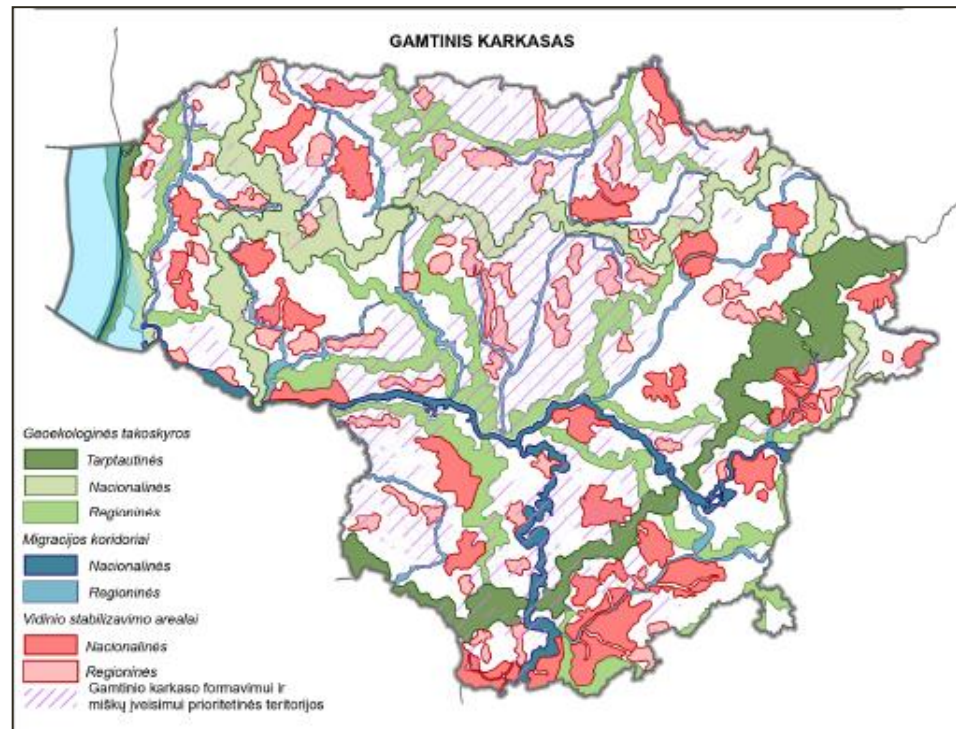
prie 100 km ir ilgesnių upių, prie ežerų, tvenkinių, kurių plotas – 200 ha ir didesnis. Ruožuose, kur upės plotis – 5 m juosta mažinama iki **10 m** (*dabar prie ilgesnių kaip 10 km upių ir didesnių kaip 0,5 ežerų maksimali juosta – 25 m ne saugomoje teritorijoje*):

Upė	Bendras ilgis, km	Ilgis Lietuvoje, km
Nemunas	937	475
Neris	510	234
Venta	346	161
Šešupė	298	209
Mūša (Lielupė)	284	146
Šventoji	246	246
Nevėžis	209	209
Merkys	203	190
Minija	202	202
Nemunėlis	191	151
Jūra	177	177
Lėvuos	148	148
Šušvė	135	135
Dubysa	131	131
Širvinta	129	129
Šešuvis	114	114
Mituva	102	102

30 m apsaugos juostos nauda:

- Didžiausi vandens telkiniai gamtinio karkaso sistemoje priskiriami nacionalinės ir regioninės svarbos migracijos koridoriams. Migracijos funkcijos užtikrinimui reikalinga platesnė apsaugos juosta .
- Didžiosios upės pasižymi stačiais eroduojamas šlaitais (20–35°). Stačiuose erodujuoamuose šlaituose, erozijos paveiktuose šlaituose apsauginių juostų plotis rekomenduojamas didžiausias.
- Siekiama išlaikyti teisinio reguliavimo tęstinumą ir maksimalų juostos dydį artimą iki tol buvusiam dydžiui

Pakrančių apsaugos juostų dydžiai:

- **10 m pločio pakrantės apsaugos juosta:**

prie ilgesnių kaip 10 km, bet trumpesnių kaip 100 km upių, taip pat prie ežerų ir tvenkinių, kurių plotas yra 10–200 ha, prie dirbtinių vandens telkinių, kurių plotas – 2 ha ir daugiau, ir prie visų kanalų (*dabar prie tokių vandens telkinių juostos dydis nuo 5 iki 25 m*)

Mokslinių tyrimų duomenimis įrodyta, kad esant 10 m pločio pakrantės apsaugos juostai, net ir tik žoline augalija apaugęs pakrančių juostų paviršius geba pakankamai efektyviai sulaikyti paviršinį azoto nuotėkį (sulaikoma 29-65% paviršinio azoto nuotėkio).

Tokio dydžio pakrančių apsauginės juostos tenkina ne tik vandens bet ir sausumos bioįvairovę.

Šaltinis: Apsauginių juostų bei zonų įrengimo / tvarkymo priemonių ir priemonių sausinamuose žemės plotuose taikymo, siekiant sumažinti vandens telkinių taršą, galimybių analizės atlikimas ir rekomendacijų priemonėms taikyti parengimas. Galutinė ataskaita. 2009 m. Lietuvos žemės ūkio universiteto Vandens ūkio institutas

Pakrančių apsaugos juostų dydžiai:

- **5 m pločio pakrantės apsaugos juosta**

Tokio pločio pakrantės apsaugos juosta bus nustatoma prie 10 km ir trumpesnių upių, ežerų ir tvenkinių, kurių plotas – iki 10 ha, kūdrų iki 2 ha.

Minimalus juostos dydis prie mažiausių vandens telkinių sumažintas iki 5 m atsižvelgiant į tai, kad tikslios kranto linijos nėra identifikuotos. Jas nustatant vadovaujamosi Georeferencinio pagrindo specifikacija,

Pakeitimai neužkirs kelio realizuoti jau patvirtintų projektų sprendinių:

- patvirtintų **teritorijų planavimo dokumentų, žemės valdos projektų, statinių projektų sprendiniai**, susiję su veiklos reglamentavimu paviršinių vandens telkinių apsaugos zonose ir paviršinių vandens telkinių pakrančių apsaugos juostose lieka galioti.

ATKREIPTINAS DĖMESYS!

Jei kadastro duomenų byloje buvo įrašytos paviršinių vandens telkinių apsaugos zonų ir paviršinių vandens telkinių pakrantės apsaugos juostų specialiosios žemės naudojimo sąlygos, bet teritorijos ribos, kuriose taikomos šios specialiosios žemės naudojimo sąlygos, nebuvo grafiškai pažymėtos patvirtintuose teritorijų planavimo dokumentuose, žemės valdos projektuose, tokiais atvejais pakrantės apsaugos juostos dydis bus nustatomas pagal pakrančių žemėlapio duomenis.

Lapas 3 iš 3

pagrindas: Apskritis viršininko įsakymas, 2007-10-09, Nr. 2.3-10909-(89-2-4)
Plotas: 0.9186 ha
[rašas galioja: Nuo 2007-10-29]

9.3. Vandens telkinių apsaugos juostos ir zonos
Daiktas: Žemės sklypas Nr.4400-1256-7372, aprašytas p. 2.1.
Juridinis registravimo
pagrindas: Apskritis viršininko įsakymas, 2007-10-09, Nr. 2.3-10909-(89-2-4)
Plotas: 2.3576 ha
[rašas galioja: Nuo 2007-10-29]

10. Kadastro žymos: įrašų nėra

11. Registro pastabos ir nuorodos: įrašų nėra

12. Kita informacija: įrašų nėra

Vysnia, registruota
Pažymėjimą išdavė: Rima Vaitienė

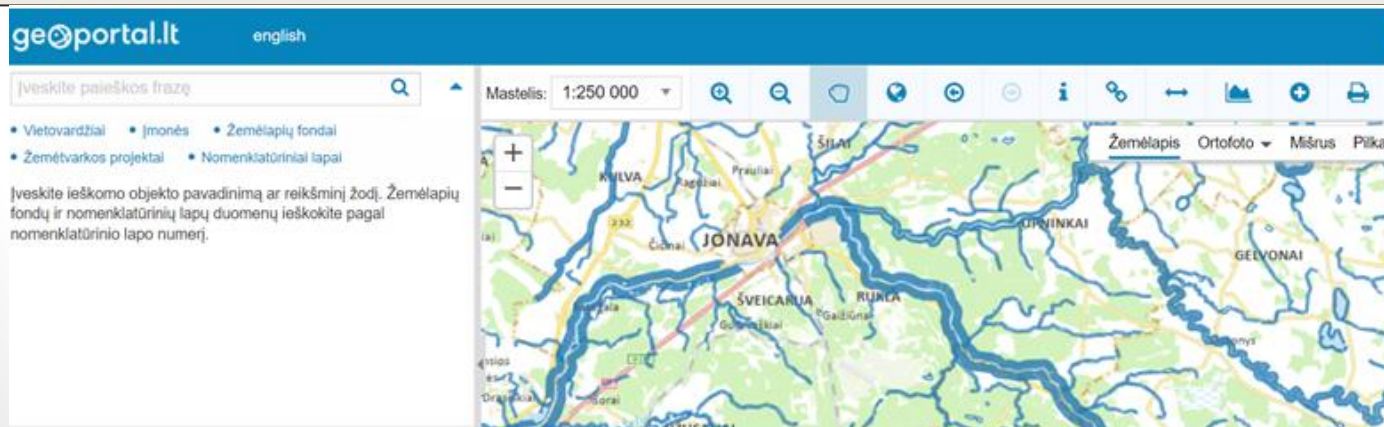

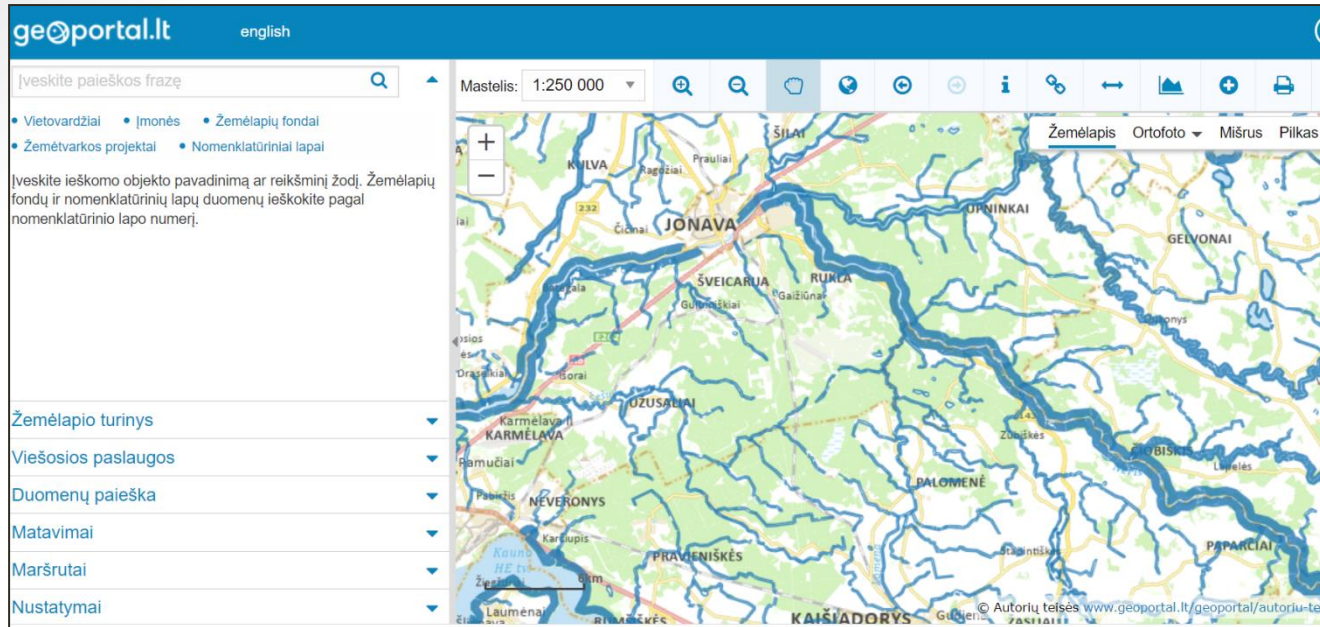
Pakrančių žemėlapių tvirtinimas, rengimas, keitimas

- Pakrančių žemėlapių LRV nutarimu „Dėl Specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymo įgyvendinimo“ įgaliota tvirtinti Aplinkos apsaugos agentūra.
- Žemėlapių rengimo, keitimo, viešinimo tvarką nustato aplinkos ministro įsakymas „Dėl Paviršinių vandens telkinių apsaugos zonų ir paviršinių vandens telkinių pakrantės apsaugos juostų, pelkių ir šaltinių, natūralių pievų ir ganyklų, melioruotos žemės ir melioracijos statinių apsaugos zonų planų, žemėlapių ir (ar) schemų rengimo (kai nerengiamas teritorijų planavimo dokumentas ar žemės valdos projektas) ir tvirtinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“.

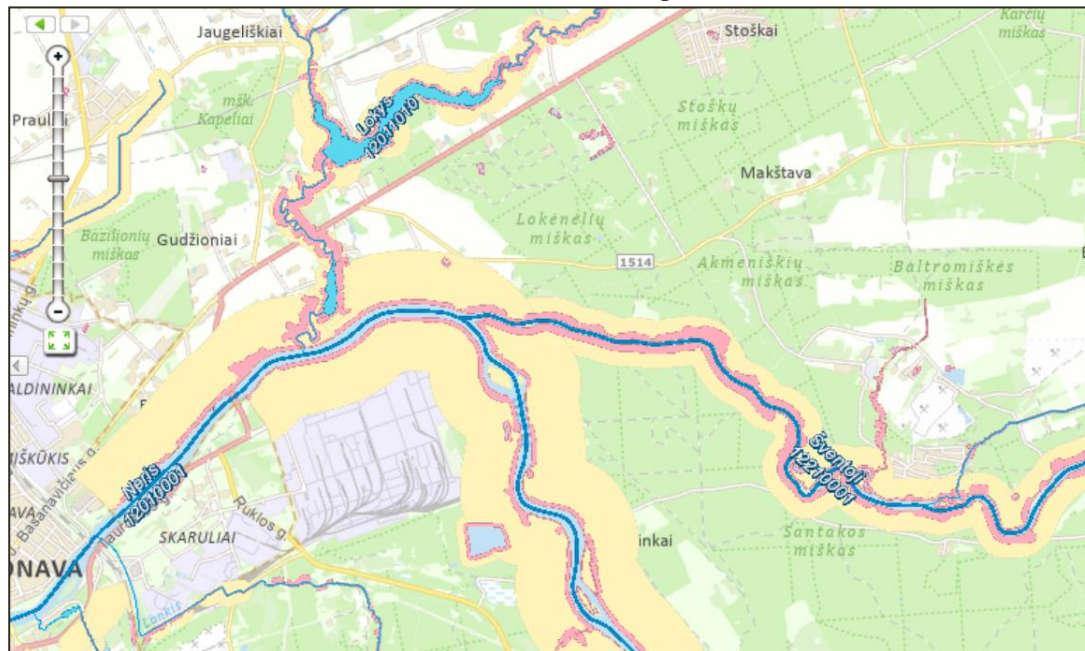
Su parengtu (nepatvirtintu) paviršinių vandens telkinių apsaugos zonų ir pakrančių apsaugos juostų žemėlapiu projektu galima susipažinti geoportal.lt svetainėje:

<https://www.geoportal.lt/map/#portalAction=openSavedMap&savedMapId=62882>

**Pagal naują tvarką nustatytų pakrančių apsaugos juostų plotis padidėjo
 14 065.7 hektarų**

Žemėlapiu duomenys galės būti keičiami:

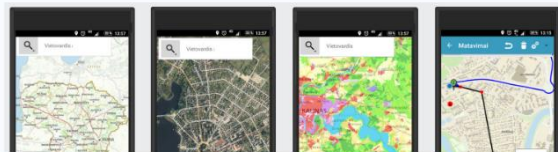
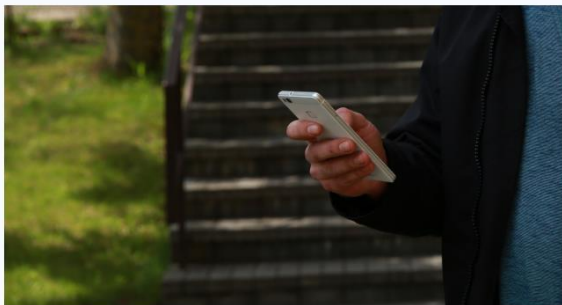
- **Kai pagal fizinių, juridinių asmenų prašymus ir pateiktus duomenis (skaitmeninę planinę dokumentaciją) nustatoma, kad:**
 - paviršinio vandens telkinio padėtis (kontūras, riba ir kt.) žemėlapyje neatitinka objekto padėties vietovėje daugiau kaip 2,5 metro (atsiranda pareiga GRPK tvarkytojui tikslinti GRPK duomenis);
 - pasikeitė gyvenamųjų vietovių administracinės ribos;
 - Pasikeitė saugomų teritorijų ribos.
- **Agentūros iniciatyva, kai:**
 - kai vandens telkinio riba kerta paviršinio vandens telkinio apsaugos zoną ir (ar) pakrantės apsaugos juostą didesniame kaip 0,5 ha plote;
 - kai apsaugos zoną ir pakrantės apsaugos juostą būtina nustatyti naujam UETK objektui ar ją pašalinti išregistruotam objektui.

Žemėlapių duomenų peržiūrai patogus įrankis – nemokama geoportal.lt mobili aplikacija

geoportal.lt

titulinis žemėlapiai el. paslaugos paieška teminės sritys aktualijos metodinė informacija pagalba

MOBILIOSIOS APLIKACIJOS

Ką siūlome?

- mobilią darbo vietą
- mobilią erdvinės analizės uždavinių sprendimo priemonę
- mobilią viešinimo priemonę
- individualų sprendimo pritaikymą jūsų poreikiams

Kokie sprendimai?

- mobili žemėlapių naršyklės versija
- savo duomenų įkėlimas ir atvaizdavimas
- pranešimų gavimas iš savo vartotojų
- galimybė jūsų darbuotojams ir vartotojams įsikelti savo duomenis

Kodėl verta?

- sprendimai pritaikyti jūsų individualiam poreikiui

kaip naudotis portalu?

AČIŪ UŽ DĒMESI

Erdvės suteikimas gamtai, siekiant užtikrinti vertingas ekosistemų funkcijas